

2023-03-16
S2022/02246
S2023/01047 (delvis)

Socialdepartementet

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Uppdrag att skyndsamt stärka hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera händelser med vissa farliga ämnen

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att skyndsamt stärka hälso- och sjukvårdens grundläggande förmåga att hantera händelser med vissa farliga ämnen. Myndigheten ska ta fram rekommendationer avseende utrustning, utbildning och övning för att öka hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera händelser med kemiska, biologiska, radioaktiva och nukleära ämnen (förkortat CBRN), vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och då ytterst krig. Förmågan ska innefatta möjligheten att förbereda, motverka konsekvenserna, rapportera och behandla patienter vid CBRN-händelser. En särskild rekommendation ska tas fram för kommunerna och regionerna i de s.k. kärnkraftslänen. Hantering av kontaminerade avlidna omfattas av uppdraget.

Socialstyrelsen ska i fråga om CBRN-utrustning och utbildnings- och övningsplaner samarbeta med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI). Socialstyrelsen ska i fråga om diagnostisk beredskap och biologiska hot samarbeta med Folkhälsomyndigheten. Socialstyrelsen ska vidare vid genomförandet av uppdraget inhämta kunskap och information från Arbetsmiljöverket, Försvarsmakten, länsstyrelserna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Polismyndigheten samt Strålsäkerhetsmyndigheten. Myndigheterna ska utifrån sina respektive ansvarsområden bidra med expertkunskaper inom CBRN. Socialstyrelsen ska föra dialog med samt inhämta information och synpunkter från kommuner, regioner och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Socialstyrelsen ska senast den 31 oktober 2023 lämna en delredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningen ska innehålla en redogörelse om vilken typ och omfattning av CBRN-utrustning, som bör finnas i kommuner och regioner samt i lager som staten ansvarar för att kunna uppnå en grundläggande förmåga. Vidare ska kostnaderna särredovisas. Socialstyrelsen ska senast den 1 mars 2024 lämna en slutredovisning av uppdraget.

För uppdraget får Socialstyrelsen under 2023 använda 3 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 9 Civilt försvar – hälso- och sjukvård.

För uppdraget får FOI under 2023 använda 2 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 9 Civilt försvar – hälso- och sjukvård.

För uppdraget får Folkhälsomyndigheten under 2023 använda 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2023 uppförda anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård, anslagsposten 9 Civilt försvar – hälso- och sjukvård.

Medlen betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 1 december 2023. Medel som inte har använts för avsett ändamål ska återbetalas senast den 31 mars 2024 till Kammarkollegiet. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Redovisning, rekvisition och återbetalning ska hänvisa till diarienumret för detta beslut.

Närmare beskrivning av uppdraget

Socialstyrelsen ska ange vilken typ och omfattning av CBRN-utrustning som bör finnas i kommuner och regioner för att hantera CBRN-händelser vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och då ytterst krig. Socialstyrelsen ska också ange standarder för sådan utrustning. Utrustningen ska möjliggöra förmåga till nationell rapportering och behandling vid CBRN-ämne samt ge skydd till personal vid vård och omsorg. När det gäller omfattning ska

Socialstyrelsen utgå från de beräkningar som utförs inom ramen för uppdraget om att ta fram nyckeltalsberäkningar och dimensionerande målbilder för hälso- och sjukvården (S2022/04257).

Socialstyrelsen ska vidare ange vilken typ och omfattning av CBRN-utrustning som bör finnas i sådana lager som staten ansvarar för. Utgångspunkten är att kommunernas och regionernas CBRN-utrustning och den statliga CBRN-utrustningen ska vara kompatibla och likvärdiga för att bland annat underlätta samverkan mellan kommuner och regioner. I fråga om kompatibilitet för att underlätta samverkan ska Socialstyrelsen i möjligaste mån även ta hänsyn till andra sektorer och myndigheter samt internationella samarbeten. Socialstyrelsen ska redovisa kostnader för inköp, löpande lagerhållningskostnader, kostnader för avskrivningar och nedskrivningar för den CBRN-utrustning som staten ska lagerhålla. Socialstyrelsen ska även redovisa kostnader för inköp och uppskattade kostnader för lagerhållning för kommuner och regioner för den del som avser beredskap inför höjd beredskap och då ytterst krig.

I uppdraget ingår att sammanställa vilken CBRN-utrustning som för närvarande finns i kommunerna och regionerna och vad som planeras för. Socialstyrelsen ska även lämna förslag på hur den samlade nationella bilden av CBRN-utrustning ska hållas aktuell och löpande kunna uppdateras på ett effektivt sätt. I den samlade nationella bilden ska det ingå uppgifter om var i landet CBRN-utrustning lagerhålls, vilken utrustning som lagerhålls och i vilken omfattning. I den samlade nationella bilden ska det ingå uppgifter om såväl kommunernas och regionernas som statens lager.

Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen även lämna förslag på hur de utbildnings- och övningsplaner inom CBRN-området, som myndigheten har lämnat i sin redovisning av regeringsuppdraget att ta fram nationella utbildnings- och övningsplaner för katastrofmedicinsk beredskap och civilt försvar samt nationell samordning av utbildning och övning (S2021/02922), kan implementeras i hälso- och sjukvården.

Ärendet

Den försvagade respekten för internationella normer och avtal under senare år har bl.a. manifesterats på massförstörelsevapnets område. Utvecklingen på kärnvapenområdet har på senare år fått allt större uppmärksamhet och har lett till allt större oro (prop. 2020/21:30 Totalförsvaret 2021–2025 s. 64).

Vidare har tröskeln för hot om användning av kärnvapen sänkts. Kärnvapen utgör ett centralt element för Rysslands strategiska avskräckning och ryska företrädares nyligen gjorda anspelningar om hot om användning av kärnvapen är oroväckande (Ds 2022:7 Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge – konsekvenser för Sverige s. 11).

Försvarsmakten och MSB anger i den gemensamma handlingsplanen Handlingskraft (FM2021-l 7683:2, MSB2020-16261-3) i fråga om hotbilden vid ett väpnat angrepp att användande av CBRN-stridsmedel inte kan uteslutas. CBRN-stridsmedel kan sättas in dolt eller med hjälp av vapenbärare. Taktiska kärnvapen kan komma att användas, liksom kemiska ämnen som är nerv- eller hudskadande eller prestationsnedsättande. Utsläpp av toxiska ämnen kan ske genom avsiktlig bekämpning eller sabotage mot industrianläggningar och lager.

SKR har den 22 april 2022 gjort en framställning till Regeringskansliet (Socialdepartementet) om behovet av nationell samordning av CBRN-skyddsutrustning för hälso- och sjukvården.

Socialstyrelsen har den 30 september 2022 slutredovisat ett regeringsuppdrag att ta fram nationella utbildnings- och övningsplaner för katastrofmedicinsk beredskap och civilt försvar samt nationell samordning av utbildning och övning (S2021/02922) genom rapporten Nationella utbildnings- och övningsplaner för katastrofmedicinsk beredskap och civilt försvar samt nationell samordning av utbildning och övning. Regeringen bedömer att utbildnings- och övningsplanerna bör omsättas till faktiska utbildningar och övningar.

Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap (S 2018:09) anger i sitt slutbetänkande Struktur för ökad förmåga (SOU 2022:6) att alla regioner inom ramen för sin beredskap behöver ha tillgång till en viss mängd egna resurser för att hantera skadade i samband med händelser med kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen och agens. Eftersom tiden är en kritisk faktor vid omhändertagande av svårt skadade och sjuka personer måste sådana resurser snabbt vara på plats. Resurserna behöver därför finnas strategiskt placerade i regionen och personalen behöver i förväg vara utbildad och utrustad för att kunna arbeta vid sådana händelser.

Vid omfattande CBRN-händelser kan det, precis som för andra större olyckor, behövas stöd från angränsande regioner och från den nationella

nivån. Om regionerna samordnar sina inköp av skyddsutrustning kan personal som är utbildad och övad i att hantera CBRN-händelser i en region lättare bistå vid sådana händelser i andra regioner. Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap föreslår att Socialstyrelsen tillsammans med Folkhälsomyndigheten, Försvarmakten, MSB och FOI ska ta fram rekommendationer om vilken grundläggande förmåga hälso- och sjukvården ska ha och vilken utrustning som bör finnas i alla kommuner och regioner. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att Socialstyrelsen ska skyndsamt stärka hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera händelser med CBRN-ämnen.

På regeringens vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Erika Nilsson

Kopia till

Statsrådsberedningen, SAM
Finansdepartementet, BA
Arbetsmiljöverket
Folkhälsomyndigheten
Försvarmakten
Länsstyrelserna
Kammarkollegiet
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Totalförsvarets forskningsinstitut
Strålsäkerhetsmyndigheten
Regionerna
Sveriges Kommuner och Regioner